

СУЧАСНІ ПРАВОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ

ОБ'ЄКТИВНА ОЦІНКА ДОБРОБУТУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Варук Валентина Віталіївна,

аспірантка ННІ «Каразінська школа бізнесу»

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Пархоменко Олена Степанівна,

науковий керівник, кандидат економічних наук, доцент

ННІ «Каразінська школа бізнесу»

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

It are highlighted and described objective diagnostics' methods of welfare that have a significant impact on the life of inhabitants and socio-economic development. It are offered criteria for objective estimation of inhabitants' welfare of territorial communities taking into account specifics of each. It is generalized the indicators' system of objective estimation' welfare of inhabitants according to levels of territories hierarchical structure on a systematization basis of innovative, social, demographic, political, economic, cultural and other territorial communities' factors.

Keywords: welfare, indicators, objective assessment, territorial community.

Выделено и описано подходы объективной диагностики благополучия, которые оказывают значительное влияние на жизнь людей и социально-экономическое развитие. Предложено критерии для объективной оценки благополучия жителей громад с учетом специфики каждого. Обобщено систему индикаторов объективной оценки благополучия жителей по уровням иерархической структуры территорий на основе систематизации инновационных, социальных, демографических, политических, экономических, культурных факторов территориальных общин.

Ключевые слова: благополучие, индикаторы, объективная оценка, территориальная громада.

Людський добробут залежить від того, які ресурси дозволяють людям робити і існувати, а здатність перетворювати ресурси в хороше життя залежить від людей. Це дає підстави вважати, що важливу роль відіграє система показників, яка виходить за рамки вимірювань доходів, багатства та споживання, та включає не грошові аспекти добробуту життя. Різновиди цих показників, які є впливовими при аналізі соціально-економічного розвитку, а також відсутність очевидної метрики для порівняння даних у різних вимірах, являють собою як головну перевагу, так і головну межу цих показників.

Огляд об'єктивної оцінки добробуту територіальних громад, а саме різних індикаторів оцінки добробуту в сучасних реаліях, в яких живуть і працюють різні громади, є важливим компонентом при моніторингу узгодженості дій влади та територіальних громад, що в свою чергу нівелює негативні тенденції та сприяє позитивному соціально – економічному розвитку.

Відмінності, які можуть спостерігатися в галузі добробуту часто є значними. Причину цього можна знайти в географічних, інноваційних, освітніх, соціальних, демографічних, історичних, політичних, економічних, культурних особливостях кожної громади.

Незалежно від відмінностей особливостей територіальних громад, індикатори призначені для визначення ризиків, пов'язаних з безробіттям, обов'язками, охороною здоров'я, житлом, соціальною ізоляцією тощо. Більшість вчених згодні з тим, що замість єдиної моделі індикаторів добробуту, якої на даний час не має, існує безліч показників [1].

Але, розмірковуючи про те, як краще виміряти добробут населення, необхідно визначити деякі основні критерії, від яких залежить багато факторів:

- акцент повинен базуватися на людині, як фундаментальній одиниці аналізу громади: на те, що цінують люди, що важливо для їх повсякденного середовища, в якому вони розвиваються;

- визнання різноманітності та нерівності у життєвих умовах громади: соціальний добробут залежить від сукупного рівня різних елементів, які формують життя населення, і як вони розподіляються в суспільстві, тобто їхнє значення буде залежати від альтернативних концепцій соціальної справедливості;

– поняття, що добробут залежить від різних чинників громади, і жоден з них не претендує на абсолютний пріоритет над іншим.

Так, багатовимірний характер добробуту (на відміну від скалярного характеру доходу) підвищує складність аналізу та викликає ряд питань вимірювання. Це стосується того, чи слід використовувати порівнювані показники серед людей та громадами, як оцінювати важливість кожного виміру, які показники використовувати для опису досягнень у різних вимірах, як представити ці показники (наприклад, в сировинній формі або стандартизувати їх різними способами) і як їх об'єднувати.

Об'єктивну оцінку проводять за певним переліком стандартних показників, за допомогою якого діагностують фактичний стан громади різних рівнів, а саме [2, 3] (рис. 1):

– визначення добробуту мешканців через суспільний добробут, що вимірюється за допомогою поточного стану та динаміки ВНП;

– визначення рівня добробуту мешканців за допомогою складу і величини потреб у різних життєвих благах (продуктах харчування, одязі, житлі, транспорту, комунальних і побутових послугах, освіті, медичному обслуговуванню, культурно просвітних заходах), а також можливість їхнього задоволення, виходячи з пропозицій на ринку товарів та послуг і реальних доходів населення;

– визначення якості розвитку добробуту населення (ступінь відповідності умов і рівня життя визначеним стандартам) за допомогою методики оцінювання (індексів), що вимірюють результат забезпеченості благами для людського капіталу.

Так, існуючі індикатори добробуту населення можна розділити на рівні, а саме:

– світовий – індикатори, що розраховуються для між територіальних порівнянь (індекс світового процвітання, індекс щасливої планети, індекс людського розвитку);

– національний – сукупність індикаторів галузевого та регіонального значення (динаміка ВВП, національний дохід, чистий національний добробут);

– регіональний – індикатори для визначення показників держави та регіонів (індекс сталого економічного добробуту, сталий показник економічного добробуту, індекс споживчих цін);

<p>Індекс процвітання країн світу (World prosperity index)</p> <ul style="list-style-type: none"> • WPI = комбінаційний показник, який вимірює досягнення країн світу з точки зору їх благополуччя та процвітання на основі різних 79 показників, об'єднаних у восьми категоріях, які відображають різні аспекти життя суспільства та параметрів суспільного благополуччя: економіка, підприємництво, управління, освіта, охорона здоров'я, безпека, особисті свободи, соціальний капітал.
<p>Індекс стійкого економічного добробуту (Index of Sustainable Economic Welfare)</p> <ul style="list-style-type: none"> • ISEW = витрати споживачів + суспільні витрати за винятком м'яких витрат на охорону + зростання капіталу та чисті зміни зовнішньо- економічного балансу + взаємні послуги в домашніх господарствах - приватні витрати на захист - витрати на протидію соціологічній деградації - девальвація природничого капіталу.
<p>Індекс розвитку людського потенціалу (Human development index)</p> <ul style="list-style-type: none"> • HDI = (очікувана середня тривалість життя + ВВП на душу населення + рівень освіти) / 3
<p>Індекс економічного добробуту людини (Human Economic Welfare Index)</p> <ul style="list-style-type: none"> • HEWI = витрати на споживання домогосподарств - особистий добробут (освіта + охорона здоров'я + комунальні зручності + соціальний захист + охорона навколишнього середовища + відпочинок, культура та релігія).
<p>Індикатор справжнього прогресу (Genuine Progress Indicator)</p> <ul style="list-style-type: none"> • GPI = комплексний показник, що складається з 51 показника економічного добробуту, сталого розвитку, соціального добробуту, включаючи дохід від споживання, нерівність доходів, споживчий борг, неповну зайнятість, деградацію навколишнього середовища, розбиття сімей, злочинність та вартість немонетизованих домогосподарств та добровільну роботу.
<p>Міжнародний індекс щастя (Happy Planet Index)</p> <ul style="list-style-type: none"> • HPI = (суб'єктивна задоволеність життям × очікувана тривалість життя) / екологічний слід.
<p>Зважений індекс соціальних показників (Weighted Index of Social Indicators)</p> <ul style="list-style-type: none"> • WISI = складовий індекс, що складається з 40 економічних та соціальних показників розвитку, добробуту та благополуччя в 10 вимірах: економіка, добробут, демографія, освіта, здоров'я, навколишнє середовище, жіночий статус, культурне різноманіття, соціальний хаос та захист.
<p>Збалансований показник економічного добробуту (Sustainable Measure of Economic Welfare)</p> <ul style="list-style-type: none"> • SMEW = ВВП - негативні екологічні ефекти у грошовому вираженні + позаринкова діяльність у грошовому вираженні + результати тійової діяльності, яка виробляє блага, у грошовому вираженні + багатство нації - результати тійової діяльності, яка виробляє антиблага, у грошовому вираженні + грошове вираження збільшення вільного часу та якості відпочинку - негативні наслідки свавілля монополій та урбанізації.
<p>Чистий національний добробут (Net National Welfare)</p> <ul style="list-style-type: none"> • NEW = державне споживання + особисте споживання + послуги державного капіталу + послуги особистого капіталу + вільний час + неринкова діяльність - природоохоронні витрати - збитки від забруднення середовища - збитки від урбанізації.
<p>Індекс економічних перспектив добробуту (Economic Aspects of Welfare index)</p> <ul style="list-style-type: none"> • EAWI = особисте споживання - витрати на цінності довгострокового споживання - реклама - природні ресурси - соціальні витрати на подолання забруднення навколишнього середовища - витрати на особисте здоров'я та освіту - витрати, що виникають у зв'язку із забрудненням навколишнього середовища + послуги державного капіталу + послуги від товарів довгострокового споживання + домашні послуги + вільний час + послуги громадського сектору.

Рисунок 1. Об'єктивна оцінка добробуту мешканців громад розроблено на основі джерела [1]

– галузевий – індикатори, що забезпечують стабільне функціонування регіональних економічних комплексів (економічні аспекти індексу добробуту);

– обласний – індикатори частини якоїсь території (зважений індекс соціальних показників, рівень якості товарів та послуг);

– місцевий – рушійні індикатори формування на найнижчому ієрархічному рівні держави (індекс економічного добробуту людини, справжній показник прогресу).

Таким чином, важливим є фокусування уваги на теперішньому, а не на добробуті майбутніх поколінь; у той час як стійкість добробуту є важливою проблемою. Тому слід уважно вивчати чинники добробуту громади, які мають вплив на зазначені індикатори. Моніторинг зазначених індикаторів добробуту громад дозволить визначити уразливі місця, робити висновки та приймати відповідні рішення для досягнення необхідного результату. Необхідним результатом є досягнення високого рівня добробуту територіальних громад, що сприятиме реалізації власних цілей розвитку кожного мешканця громад, а також слугуватиме ланцюгом зв'язку для позитивного ефекту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Індeksi та індикатори людського розвитку / Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН). URL: http://hdr.undp.org/sites/default/files/2018_human_development_statistical_update_ru.pdf

2. Offer A. Economic Welfare Measures and Human Well-Being / A. Offer, P. David, M. Thomas. UK: Oxford University Press, 2003. 412.

3. Лібанова Е.М. Людський розвиток регіонів України: методика оцінки та сучасний стан / Е.М. Лібанова, Н.С. Власенко, О.С. Власюк. Київ: ПРООН, 2002. 124 с.